

رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با احساس تنهایی و خیانت زناشویی در دانشجویان

فریبا در تاج^۱، مریم رجبیان ده زیره^۲، فیروزه فتح‌اللهی^۳، فتانه در تاج^۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۲/۰۵

تاریخ وصول: ۱۳۹۶/۰۹/۱۲

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با احساس تنهایی و خیانت زناشویی در دانشجویان بود. روش تحقیق توصیفی-همبستگی و جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان متأهل دانشگاه پیام نور کرمان بود که تعداد ۱۰۰ نفر از آن‌ها از طریق جدول مورگان و به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار اندازه‌گیری در این پژوهش پرسشنامه احساس تنهایی آشر، هایمل و رنشاو (۱۹۸۴) و خیانت زناشویی مرامی و خادمی (۱۳۹۲) بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها به روش ضریب همبستگی پیرسون انجام شد. نتایج نشان داد بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با احساس تنهایی در دانشجویان رابطه معنی‌داری وجود ندارد ($P > 0/01$). بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با احساس تنهایی اجتماعی و عاطفی در دانشجویان رابطه معنی‌داری وجود ندارد ($P > 0/05$). بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با خیانت زناشویی در دانشجویان رابطه معنی‌داری وجود دارد ($P < 0/01$).

واژگان کلیدی: احساس تنهایی، احساس تنهایی اجتماعی، احساس تنهایی عاطفی، شبکه‌های اجتماعی مجازی، خیانت زناشویی، دانشجویان.

۱. دکتری تکنولوژی آموزشی دانشگاه علامه طباطبائی تهران، عضو هیئت‌علمی دانشگاه پیام نور کرمان (نویسنده

مسئول) faribadortaj2007@yahoo.com

۲. کارشناس ارشد تکنولوژی آموزشی دانشگاه علامه طباطبائی تهران، مدرس دانشگاه پیام نور،

M.Rajabiyani1393@gmail.com

۳. کارشناس ارشد تکنولوژی آموزشی دانشگاه علامه طباطبائی تهران F.fatolahi69@yahoo.com

۴. استادیار گروه معارف اسلامی دانشگاه شهید باهنر کرمان F.dortaj64@gmail.com

مقدمه

فناوری اطلاعات و ارتباطات به‌عنوان یک فناوری پیشرفته از اصلی‌ترین سرمایه‌گذاری‌های جدید قلمداد می‌شود. اکنون بیش از چهار دهه از اختراع اینترنت می‌گذرد و جهان شاهد رشد بسیار چشمگیر این پدیده بوده است (مغنی زاده و وفایی نجار، ۱۳۹۵). امروزه یکی از فناوری‌های نوین، شبکه‌های اجتماعی مجازی است. ما در عصر شبکه‌ها زندگی می‌کنیم (هانسن و همکاران، ۲۰۱۱) و در تنها چند دهه اخیر، میلیاردها نفر با استفاده خلاقانه از رسانه‌های اجتماعی و با اتصال به شبکه‌ای جهان‌گستر، زندگی‌شان را تغییر داده‌اند. ما از شبکه‌های اجتماعی مجازی استفاده می‌کنیم تا دوستان و خانواده‌مان را به خود نزدیک‌تر کنیم، به همسایگان و هم‌دانشگاهیان دسترسی یابیم، به بازار محصولات و خدمات نیرو بخشیم (هانسن و همکاران، ۲۰۱۱).

نخستین بار بحث شبکه‌های اجتماعی در دانشگاه ایلی نیوز در ایالت متحده آمریکا در سال ۱۹۶۰ مطرح شد، پس از آن در سال ۱۹۹۷ نخستین سایت شبکه اجتماعی با نام سیکس دیگریس (شش درجه^۲) راه‌اندازی شد (فتحی، وثوقی و سلمانی، ۱۳۹۳). در سال ۱۳۸۷ بود که مفهوم شبکه‌های اجتماعی به‌طور گسترده با حضور اورکات در میان کاربران ایرانی رواج پیدا کرد و در مدت کوتاهی آن‌قدر سریع رشد کرد که پس از برزیل و آمریکا، ایران سومین کشور حاضر در اورکات شد (مجردی، اسلامی و جمال، ۱۳۹۳).

بر اساس تعریف دیکشنری آکسفورد^۳ (۲۰۱۶) شبکه‌های اجتماعی به دو صورت تعریف شده است: ۱. شبکه‌ای از تعاملات اجتماعی و روابط شخصی، ۲. وب سایت اختصاصی یا برنامه‌های دیگر که به کاربران امکان برقراری ارتباط با یکدیگر از طریق ارسال اطلاعات، نظرات، پیام‌ها، تصاویر و .. می‌دهد. در هر دو تعریف از واژه شبکه‌های اجتماعی بر شبکه‌ای از تعاملات تأکید شده است. شبکه‌های اجتماعی سرویس‌هایی هستند که به افراد اجازه می‌دهند: ۱. یک پروفایل عمومی یا تقریباً عمومی را در یک محیط اینترنتی بسازند که شامل بخشی از مشخصاتی است که فرد مایل است دیگران در مورد او بدانند و در صورت تمایل عکس شخص نیز در آن وجود دارد. ۲. لیستی از دوستان خود و تمام کاربرهای این شبکه را در اختیار داشته باشند و برای یافتن دوستان قدیمی خود و ایجاد روابط جدید از آن

-
1. Hansen & Et al
  2. six degrees
  3. Oxford english dictionary

استفاده کنند. ۳. امکان نظر دادن بر روی نوشته‌ها و عکس‌های دوستان خود و همچنین چت کردن را دارند (به نقل از سلیمانی، ۱۳۹۴).

به گزارش خبرگزاری مهر (۱۳۹۶) در آماری که از سوی اتحادیه جهانی مخابرات منتشر شده است. ۵۲/۱۸ درصد خانوار ایرانی به اینترنت دسترسی دارند و میزان مشترکان موبایل باند پهن نیز به ازای هر ۱۰۰ نفر ایرانی ۲۰/۲ نفر اعلام شده است. همچنین نتایج نظرسنجی ایسپا (مرکز افکار سنجی دانشجویان ایران) به نقل از سایت خبری تابناک در بهمن ۹۵ نشان داد، ۸۱ درصد جوانان ۱۸ تا ۲۹ سال و ۶۷ درصد گروه سنی ۱۲ تا ۱۷ سال در شبکه‌های اجتماعی عضویت دارند. در بین ایرانیان بیشترین عضویت مربوط به شبکه اجتماعی تلگرام است با ۲۴ میلیون عضویت این آمار نشان‌دهنده استقبال گسترده نسل دانش‌آموز و دانشجو از این فناوری جدید است.

تعامل با دیگران و یادگیری از طریق تجربه، یکی از روش‌های مطلوب برای رشد فکری و اجتماعی دانشجویان است؛ اما زمانی که دانشجویان زمان زیادی را با اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی سپری می‌کنند، انگیزه‌اش برای تعامل با دیگران کم شده، توانایی کمتری در حفظ دوستی‌های واقعی داشته، وقت کمتری را صرف صحبت با خانواده نموده و احساس تنهایی و انزوا روزه‌روز در او گسترش می‌یابد (فرهادی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۴). امروزه با توجه به پیشرفت تکنولوژی و ماشینی شدن زندگی، یک پدیده شایع در جهان احساس تنهایی است که بیشتر مردم با آن دست‌به‌گریبان هستند؛ به طوری که نیاز به خدمات مشاوره‌ای در کلینیک‌های روان‌شناختی روزه‌روز در حال افزایش است. این احساس در روانشناسی سابقه‌ای کوتاه دارد؛ اما در فلسفه، ادبیات و مذهب آثار بسیاری را می‌توان یافت که به آن پرداخته‌اند (بانکوک، ۱۹۶۸؛ به نقل از کرواس و پارلو^۱، ۲۰۰۸). احساس تنهایی زمانی به وجود می‌آید که تماس و رابطه فرد با دیگران کاذب باشد؛ به نحوی که تجربه عاطفی مشترکی برای این رابطه دو جانبه فرد با دیگران متصور نباشد و انسان در فرایند تماس با دیگران، ارتباط حقیقی و صمیمانه نداشته است (ون هالست و همکاران^۲، ۲۰۱۲). احساس تنهایی تجربه ناخوشایندی است که در پاسخ به نارسایی‌های کمی یا کیفی در روابط اجتماعی ظاهر می‌شود (پپلاو و پرلمان^۳، ۱۹۸۲).

1. Krause-Parello
2. Vanhalst & Et al
3. Peplau & perlman

شبکه اجتماعی می‌تواند زمینه‌ساز افزایش خیانت زناشویی و کاهش روابط در زوجین شود. امروزه یکی از زمینه‌های زندگی، مسئله خیانت است. خیانت در ازدواج به معنی بی‌وفایی و عدم تعهد به ازدواج و برقراری هرگونه ارتباط عاطفی و جنسی با جنس ناهمسان است. خیانت در ازدواج عامل بزرگ عدم رضایت زناشویی و همچنین زمینه اصلی تعارض‌ها و ناسازگاری‌های زناشویی و جنسی (پلات و همکاران^۱، ۲۰۰۸؛ به نقل از مدرسی، ۱۳۹۳؛ اسماعیلی کیا، ۲۰۱۳) و یکی از برجسته‌ترین مشکلات در روابط زناشویی و طلاق زوجین به شمار آورده می‌شود (شعاع کاظمی و مؤمنی جاوید^۲، ۲۰۱۵). پژوهش‌ها نشان داده‌اند که روابط فرا زناشویی در جوامع امروزی و نوین رخدادی شایع شده است و همه‌گیرترین چالشی است که پای زوجین را به درمان می‌گشاید (گوردون و همکاران^۳، ۲۰۰۴؛ باگاروسی^۴، ۲۰۰۸؛ عسکرپور و مظاهری^۵، ۲۰۱۶؛ به نقل از کمال‌جو و همکاران، ۱۳۹۵). خیانت زمانی اتفاق می‌افتد که یکی از زوج‌ها بر این باور باشد که زندگی زناشویی او وفادارانه است؛ در صورتی که زوج دیگر به‌طور پنهانی این پیمان را شکسته است (مؤمنی و نادری، ۱۳۹۳)؛ اما امروزه با توجه به دگرگونی در روابط اجتماعی و همچنین تغییر در نگرش‌ها علاوه بر روابط جنسی به‌طور خاص، داشتن سر و سر با فرد دیگر، شیفتگی و محبت نامتعارف، روابط عاطفی فراتر از دوستی عادی، استفاده از پورنوگرافی، ارتباط نامتعارف در فضاهای مجازی نیز در این تعریف می‌گنجد (چویک^۶، ۲۰۱۳؛ به نقل از قاسمی، سودجانی و شریفی، ۱۳۹۶).

عوامل محیطی، روانی و اجتماعی متفاوتی بر عملکرد افرادی که احساس تنهایی دارند، اثر می‌گذارد. اگر افراد نتوانند در محیط طبیعی یک رابطه خوب برقرار کنند، ممکن است برای پر کردن این خلأ عاطفی به شبکه‌های اجتماعی مجازی پناه ببرند. در زمینه ارتباط بین اینترنت و احساس تنهایی، رینگلد^۷ (۱۹۹۳) و ترکل^۸ (۱۹۹۵) اولین محققانی بودند که ارتباط بین اینترنت و تعاملات اجتماعی، به کامی روانی و احساس تنهایی را به تصویر کشیدند.

-
1. Platt & Et al
  2. Shoa Kazemi & Momeni Javid
  3. Grodon & Et al
  4. Bagarossi
  5. Askarpuor & Mazhaeri
  6. Chuick
  7. Rheingold
  8. Turkle

سپس کرات و همکاران^۱ (۱۹۹۸) در الگوی خود نشان دادند که استفاده بیش از حد از اینترنت منجر به احساس تنهایی می‌شود. احساس تنهایی به عنوان فرآورده استفاده بیش از حد از اینترنت معرفی شد؛ زیرا کاربران را از روابط واقعی زندگی دور می‌کند. همچنین پژوهشگران عواملی چون نقش تسهیل‌گری تلفن همراه و اینترنت را در روابط فرا زناشویی مهم و مؤثر دانسته‌اند (فتیحی و همکاران، ۱۳۹۲). عامل دیگری که با روابط فرا زناشویی و شبکه‌های اجتماعی مجازی در ارتباط است نارضایتی جنسی و زناشویی است (عبدی و همکاران، ۱۳۹۱؛ کوینا و همکاران^۲، ۲۰۱۴). پژوهش‌های فراوانی روشنگر این یافته است که روابط فرا زناشویی کلان‌ترین دلیل فروپاشی روابط همسران و تعارضات زناشویی است (به نقل از پلات و همکاران، ۲۰۰۸؛ به نقل از مدرسی و همکاران، ۱۳۹۳). منصور (۱۳۹۶) پژوهشی با عنوان نقش میانجی‌گر احساس تنهایی در رابطه بین سرمایه اجتماعی و گرایش به شبکه اجتماعی انجام داد. نتایج نشان داد که بین احساس تنهایی و گرایش به استفاده از شبکه‌های اجتماعی در دانشجویان رابطه معنادار وجود دارد.

حسینوند و سواری (۱۳۹۷) پژوهشی با عنوان "مقایسه ویژگی‌های شخصیتی و احساس تنهایی دانشجویان کاربر و غیرکاربر شبکه‌های اجتماعی" انجام دادند. یافته‌ها نشان داد که میانگین نمرات شخصیت برون‌گرایی، شخصیت باز بودن و احساس تنهایی در دانشجویان کاربر شبکه‌های اجتماعی از دانشجویان غیرکاربر بیشتر بوده و از آن جهت بین میانگین نمرات آنان تفاوت آماری معناداری مشاهده شد.

حیدریان (۱۳۹۶) پژوهشی با عنوان "رابطه بین میزان و نحوه استفاده از شبکه‌های اجتماعی، بلوغ زودرس، احساس تنهایی، ارتباط با جنس مخالف و عملکرد تحصیلی در دانش آموزان دختر متوسطه اول شهرستان آبادان" انجام داد. نتایج این پژوهش نشان داد: الف) بین میزان و نحوه استفاده از شبکه‌های اجتماعی با احساس تنهایی در دختران رابطه معناداری وجود دارد. ب) بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با ارتباط با جنس مخالف در دختران رابطه معناداری وجود ندارد. ج) بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با بلوغ زودرس در دختران رابطه معناداری وجود دارد.

---

1. Kraut & Et al
2. Kewna & Et al

مقدم (۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان "بررسی تأثیر حضور زنان متأهل در شبکه‌های اجتماعی بر رضایت زناشویی زوجین (مطالعه موردی زنان متأهل شهر تهران)" انجام دادند. نتایج نشان داد که افزایش حضور و زمان استفاده از شبکه‌های اجتماعی باعث کاهش رضایت زناشویی در زنان متأهل می‌شود. همچنین، حضور در شبکه‌های اجتماعی باعث کاهش توانایی زوجین در حل تعارضات فی‌مابین، استفاده از اوقات فراغت، فرزندپروری، رابطه با دوستان و بستگان می‌شود.

نورانی و همکاران (۱۳۹۴) پژوهشی با عنوان "بررسی رابطه بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر اعتیاد به اینترنت و احساس تنهایی در دانش آموزان" انجام داد. یافته‌ها نشان داد که بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس تنهایی رابطه معنی‌داری مشاهده نشد. در بین دختران و پسران در استفاده از شبکه‌های اجتماعی تفاوت معنی‌داری وجود داشت. در بین دو گروه با اعتیاد بالا و پایین اینترنت تفاوت معنی‌دار در میزان احساس تنهایی وجود داشت. پرتو و موسوی (۱۳۹۴) پژوهشی با عنوان تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی فضای مجازی (اینترنت و تلفن همراه) و شبکه‌های تلویزیونی خارج از کشور (ماهواره) بر میزان رضایت، سازگاری و صمیمیت زناشویی دانشجویان متأهل انجام دادند. نتایج پژوهش نشان داد با افزایش ساعت استفاده از شبکه‌های اجتماعی فضای مجازی اینترنت، متغیر رضایت زناشویی، سازگاری و صمیمیت زناشویی کاهش معنی‌داری پیدا می‌کند. در مجموع نتایج به‌دست آمده مبین آن بود که استفاده از شبکه‌های اجتماعی اینترنت، موبایل و شبکه‌های تلویزیونی خارج از کشور (ماهواره) رضایت، سازگاری و صمیمیت زناشویی را تهدید می‌کند.

جسن^۱ (۲۰۱۸) پژوهشی با عنوان "کاربرد رسانه‌های اجتماعی: تأثیر بر احساس افسردگی و تنهایی" انجام داد. نتایج نشان داد که در مجموعه ۵۱ درصد از مردم ادعا می‌کنند که احساس افسردگی یا تنهایی نداشتند. به این معنی که تقریباً نیمی از پاسخ‌دهندگان حداقل در برخی موارد احساس افسردگی و تنهایی دارند. یافته‌های تحقیق نشان داد افرادی که درآمد بیشتری دارند کمتر احساس افسردگی و تنهایی می‌کنند. کاربرد سایت‌های رسانه‌های اجتماعی باعث افزایش احساس افسردگی و تنهایی نمی‌شود. رعنائی و همکاران^۲ (۲۰۱۶) پژوهشی با عنوان "تأثیر تنهایی در استفاده از سایت‌های شبکه اجتماعی و رفتارهای مرتبط با

1. Jensen

2. Ranaeiy & Et al

آن "انجام دادند. نتایج نشان داد تفاوت معنی‌داری در زمان صرف شده در سایت‌های شبکه اجتماعی و همچنین دلایل استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی وجود ندارد؛ اما رفتارهای اینترنتی نشان داد یک تفاوت معنی‌داری بین افرادی که تنها هستند و افرادی که تنها نیستند وجود دارد. میلوسویچ^۱ (۲۰۱۴) پژوهشی با عنوان "پیش‌بینی کننده‌های اعتیاد به شبکه‌های مجازی" در صربستان دریافتند که عواملی مانند عزت‌نفس، خودکارآمدی پایین و درون‌گرایی و احساس تنهایی بالا با استفاده بیش‌ازحد از شبکه‌های مجازی مرتبط است. راسل و کلیتون^۲ (۲۰۱۴) پژوهشی با عنوان "چرخ سوم: تأثیر استفاده از شبکه اجتماعی توییتر در رابطه با خیانت و طلاق" انجام دادند. نتایج پژوهش نشان داد که استفاده فعال توییتر منجر به افزایش بیشتر میزان مناقشه‌های مربوط به توییتر در میان همسران زندگی می‌شود که این به نوبه خود به خیانت، انحلال و طلاق می‌شود. این تأثیر مستقیم به مدت‌زمان روابط عاشقانه وابسته نیست. نورتون و همکاران^۳ (۲۰۱۴) در تحقیقی با عنوان رابطه شبکه‌های اجتماعی با رعایت کردن مرزهای زناشویی نشان دادند که استفاده بیشتر از شبکه‌های اجتماعی با کاهش مرزهای روابط زناشویی همراه بوده است. دایگو و همکاران^۴ (۲۰۱۳) پژوهشی با عنوان "بررسی ارتباط بین انتخاب شبکه‌های اجتماعی دانشجویان دانشکده‌ی علوم تربیتی و احساس تنهایی آنان" انجام داد. نتایج نشان داد که روابط معناداری بین نمرات احساس تنهایی دانشجویان و انتخاب شبکه‌های اجتماعی وجود دارد و همچنین بیان شده است که نمرات احساس تنهایی دانشجویان بر اساس استفاده دانشجویان از تعداد شبکه‌های اجتماعی افزایش می‌یابد.

نوئل^۵ (۲۰۱۲) پژوهشی با عنوان "رضایت زناشویی و شبکه‌های اجتماعی با تأکید بر ازدواج و فرهنگ آفریقایی آمریکایی" انجام داد. نتایج نشان داد که تفاوت‌های جنسیتی، شبکه اجتماعی خانوادگی، شبکه اجتماعی دوستی، حمایت احساسی و هیجانی اثرمتقابل منفی بر رضایت زناشویی دارد. علاوه بر مزیت‌ها و تسهیلاتی که اینترنت برای افراد ارائه کرده، تأثیرات نامطلوبی نیز به همراه داشته است. با توجه به اینکه در بین مسائل و مشکلات روانی اجتماعی جوانان استفاده بیش‌ازحد از اینترنت از موارد مهم و اساسی است که مانند

1. Milosovic-Dordvic
2. Russell & Clayton
3. Norton & Et al
4. Duygu & Et al
5. Noelle

تمام اعتیادهای دیگر با علائمی از قبیل اضطراب، احساس تنهایی، افسردگی، کج خلقی، ضعف اعتماد به نفس و ... همراه است. این نوع اعتیاد نیز نه فقط پیامدهای روانی اجتماعی دارد، بلکه در جنبه‌های جسمی، مالی و فرهنگی نیز آسیب‌های زیادی را بر جوانان تحمیل می‌کند. نبود روابط پایدار و صمیمی با دیگران، نداشتن اعتماد به نفس و به‌طور کلی، شکست در عرصه‌های گوناگون زندگی، زمینه را برای گرایش دانشجویان به اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی فراهم می‌کند. بروز آسیب‌های نوظهور می‌تواند زمینه‌ساز نوع جدیدی از آسیب‌های اجتماعی و روانی باشد؛ بنابراین ضروری است تا میزان احساس تنهایی سنجیده شود تا مشخص شود که آیا شبکه اجتماعی زمینه‌ساز مشکلات روانی اجتماعی مانند احساس تنهایی است و میزان احساس تنهایی را تغییر می‌دهد. با توجه به اهمیت کارکرد متعادل خانواده و اهمیت جلوگیری از متلاشی شدن آن، شناخت عوامل مرتبط با رضایت زناشویی که پایه استحکام بخش زندگی خانوادگی است، ضروری به نظر می‌رسد. می‌توان انتظار داشت که با افزایش رضایتمندی زناشویی، بسیاری از مشکلات روانی، عاطفی و اجتماعی خانواده‌ها و در کل جامعه کاهش می‌یابد. از جمله این عوامل به‌ویژه در زمان حاضر میزان استفاده افراد از شبکه‌های اجتماعی است (پورمیدانی، نوری و سیدشفتی، ۱۳۹۳). در واقع شبکه‌های از جمله عواملی هستند که می‌تواند در هدایت و تربیت و سازندگی و بالابردن شعور اجتماعی افراد و به سبب آنان رضایت زناشویی نقش مؤثری ایفا می‌کند و برعکس آن نیز می‌تواند اتفاق بیفتد؛ یعنی اگر جهت آن خلاف خیر و صلاح عمومی باشد می‌تواند باعث گمراهی و انحراف و فساد و آلودگی و گاه بزهکاری و تعارضات زناشویی، کاهش رضایت زناشویی و در نتیجه خیانت زناشویی گردد (بانک ناتاشازیتل^۱، ۲۰۱۴). پژوهش حاضر، با هدف رابطه بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با احساس تنهایی و خیانت زناشویی در دانشجویان انجام گرفته است.

فرضیه‌های پژوهش عبارتند از:

بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با احساس تنهایی در دانشجویان رابطه وجود دارد.

بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با مؤلفه‌های احساس تنهایی در دانشجویان رابطه وجود دارد.

بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با خیانت زناشویی در دانشجویان رابطه وجود دارد.

روش

با توجه به موضوع تحقیق، این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر روش همبستگی است. جامعه آماری شامل دانشجویان متأهل دانشگاه پیام نور کرمان است که حدود ۱۰۰ نفر انتخاب شدند و به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده پرسشنامه توزیع و داده‌های به دست آمده مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. به منظور اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش از دو پرسشنامه احساس تنهایی و خیانت زناشویی استفاده شد:

پرسشنامه احساس تنهایی (SLFC): در پژوهش حاضر از مقیاس تنهایی آشر، هایمل و رنشاو^۱ (۱۹۸۴) استفاده شد. این مقیاس دارای ۲۴ سؤال است که ۸ سؤال آن انحرافی است و به موضوعات مورد علاقه آزمودنی‌ها مربوط است؛ اما در نمره‌گذاری مقیاس احساس تنهایی از آن‌ها استفاده نمی‌شود؛ بنابراین سؤال‌های اصلی مقیاس ۱۶ سؤال است. نمره‌گذاری سؤال‌ها روی یک مقیاس ۵ درجه‌ای از "کاملاً همین‌طور است" در یک سو، تا "اصلاً این‌طور نیست" از سوی دیگر صورت می‌گیرد. علاوه بر آن، تعدادی از سؤال‌ها در جهت مخالف با سایر سؤال‌ها نمره‌گذاری می‌شوند؛ به عنوان مثال اگر به گزینه "همیشه این‌طور است" در سؤال دوستان زیادی دارد، نمره ۱ تعلق گیرد؛ این گزینه در سؤال "کسی ندارم که با او حرف بزنم" نمره ۵ دریافت می‌کند. دلیل این تغییر آن است که نمره ۵ در هر صورت نشانگر بیشترین میزان احساس تنهایی در هر کدام از سؤال‌ها باشد (چاری و خیر، ۱۳۸۱). پرسشنامه احساس تنهایی آشر و همکاران دارای دو مؤلفه احساس تنهایی عاطفی و احساس تنهایی اجتماعی است. ۱۰ سؤال آن مربوط به تنهایی عاطفی و ۶ سؤال آن مربوط به تنهایی اجتماعی است. سؤالات ۹-۲۱-۲۴-۱۸-۳-۱۷-۲۰-۶-۱۴-۱۲ مربوط به احساس تنهایی عاطفی است و سؤالات ۴-۱۰-۱۶-۸-۱-۲۲ مربوط به تنهایی اجتماعی است. اعتبار مقیاس احساس تنهایی آشر و همکاران در پژوهش ویلمالای^۲ (۲۰۱۰) ۰/۸۸ به دست آمد. اعتبار مقیاس احساس تنهایی (SLFS) با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد. نتایج نشان داد که اعتبار مقیاس احساس تنهایی برای کل مقیاس ۰/۸۴، برای خرده مقیاس احساس

1. Asher, Hymel & Renshaw
2. Vellymalay

تنهایی عاطفی ۰/۸۲ و برای خرده‌مقیاس احساس تنهایی اجتماعی نیز ۰/۷۱ به دست آمد که رضایت‌بخش هستند. نمره بین ۲۴ تا ۴۸: احساس تنهایی در دانشجویان پایین است؛ نمره بین ۴۸ تا ۷۲: احساس تنهایی در دانشجویان متوسط است و نمره بالاتر از ۷۲: احساس تنهایی در دانشجویان بالا است. سؤال‌های ۲، ۵، ۷، ۱۱، ۱۳، ۱۵، ۱۹ و ۲۳ گویه‌های انحرافی و سرگرم‌کننده هستند و سؤال‌های ۱، ۴، ۸، ۱۰، ۱۶ و ۲۲ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند.

پرسشنامه خیانت زناشویی^۱: ساخت و هنجاریابی مقیاس خیانت زناشویی در جامعه ایرانی توسط مرامی و خادمی در سال ۱۳۹۲ روی ۴۸۴ زوج متأهل و مجرد اجرا شد (مرامی، ۱۳۹۲). در این مقیاس سیزده عنصر یافت شد که این سیزده عنصر، چهار عامل بزرگ را تبیین می‌کنند که عامل یک (جهانی شدن) شامل ۳ خرده‌مقیاس بود و دربرگیرنده اینترنت، ماهواره و الگوپذیری از جوامع غربی است؛ عامل دو (جنسی) شامل ۳ خرده‌مقیاس که دربرگیرنده افکار جنسی، رفتار جنسی، الگوبرداری جنسی است و عامل سه (شخصیتی) شامل ۴ خرده‌مقیاس که دربرگیرنده شخصیت‌های وابسته، خودشیفته، هیجانی، دلبسته ناایمن است و عامل ۴ (خانوادگی) شامل ۳ خرده‌مقیاس است که دربرگیرنده ارتباطات خانوادگی، ساختار خانوادگی و ازدواج احتمالی است. پرسشنامه به صورت پنج گزینه‌ای لیکرتی شامل «مخالفم»، «نه موافق و نه مخالف»، «موافقم» و «کاملاً موافقم» است. پرسشنامه برای هر یک از ماده‌ها، پنج گزینه است که برای آن‌ها نمره‌ای از ۰ تا ۴ تعلق می‌گیرد که برحسب جهت سؤالات، متفاوت است. جهت تعیین پایایی مقیاس، از روش ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. ضریب آلفای کرونباخ در پژوهش فوق برای کل پرسشنامه برابر ۰/۹۳، عامل ۱ (جهانی شدن) پرسشنامه برابر ۰/۸۰، عامل ۲ (جنسی) پرسشنامه برابر ۰/۸۰، پایایی عامل ۳ (شخصیتی) پرسشنامه برابر ۰/۸۹ و پایایی عامل ۴ (خانوادگی) پرسشنامه، برابر ۰/۷۰ بوده است. همچنین در این پژوهش برای بررسی روایی پرسشنامه از روش تحلیل مواد استفاده شد. ضرایب همبستگی به دست آمده برای نمره کل پرسشنامه در دامنه ۰/۶۱ تا ۰/۹۲ قرار داشت (مرامی و خادمی، ۱۳۹۲). پایایی این پرسشنامه در تحقیق حاضر از طریق آلفای کرونباخ ۰/۹۲ به دست آمد.

1. Marital Infidelity Questionnaire

یافته‌ها

جدول ۱. یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

متغیرها	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی	۰	۱۲	۴/۶۸	۲/۹۷	۰/۲۹	-۰/۷۱
احساس تنهایی	۲۸	۵۴	۴۱/۳۶	۵/۲۹	۰/۳۸	-۰/۰۱
تنهایی اجتماعی	۱۰	۴۰	۱۹/۵۳	۶/۳۲	۰/۸۷	۰/۷۰
تنهایی عاطفی	۱۴	۲۹	۲۱/۸۳	۳/۵۳	۰/۰۰۲	-۰/۲۶
خیانت زناشویی	۳۲	۱۶۵	۸۹/۲۳	۳۲/۰۷	۰/۴۸	۰/۲۰

جدول (۱) نشان می‌دهد، میانگین انحراف معیار میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی به ترتیب ۴/۶۸ و ۲/۹۷ است. میانگین انحراف معیار احساس تنهایی به ترتیب ۴۱/۳۶ و ۵/۲۹ است. میانگین انحراف معیار تنهایی اجتماعی به ترتیب ۱۹/۵۳ و ۶/۳۲ است. میانگین انحراف معیار تنهایی عاطفی به ترتیب ۲۱/۸۳ و ۳/۵۳ است. میانگین و انحراف معیار نمره کل در متغیر خیانت زناشویی به ترتیب ۸۹/۲۳ و ۰۷/۳۲ بود.

جدول ۲. نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با احساس تنهایی

Sig	R
۰/۵۱	۰/۰۶

شبکه‌های اجتماعی با احساس تنهایی

جدول (۲) نشان می‌دهد با توجه به نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با احساس تنهایی، بین این دو متغیر با $r=0.06$ رابطه معنی داری وجود نداشت ($P>0.01$). در ادامه با استفاده ضریب همبستگی پیرسون به بررسی رابطه بین متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با مؤلفه‌های احساس تنهایی (عاطفی و اجتماعی) پرداخته شد.

جدول ۳. نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با مؤلفه‌های احساس تنهایی

Sig	R
۰/۷۸	۰/۰۲
۰/۵۴	-۰/۰۶

تنهایی اجتماعی

تنهایی عاطفی

همان‌طور که در جدول (۳) مشاهده می‌شود بین متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با هر دو مؤلفه احساس تنهایی رابطه معنی‌داری مشاهده نشد ($P > 0/05$).

جدول ۴. نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و خیانت زناشویی

شاخص آماری	ضریب همبستگی	r^2	سطح معناداری
میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با خیانت زناشویی	۰/۴۱	۰/۱۶	۰/۰۰۱

با توجه به جدول (۴) نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین دو متغیر خیانت زناشویی با متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با $r=0/41$ رابطه مثبت و معنی‌دار دارد ($P < 0/01$). یعنی هرچه دانشجویان متأهل دانشگاه پیام نور کرمان ساعات بیشتری از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند میزان خیانت زناشویی در آنان بیشتر است. متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی ۱۶ درصد از واریانس خیانت زناشویی را پیش‌بینی می‌کرد.

بحث و نتیجه‌گیری

فضای مجازی دنیای وسیع و پیچیده‌ای است که گروه‌ها و افراد مختلف با گرایش‌ها، باورها، اعتقادات و ویژگی‌های متفاوت و گوناگون دیگر در آن زندگی می‌کنند. امروزه شبکه‌های اجتماعی مجازی تمامی حوزه‌ها، معانی، مفاهیم و به‌طور کلی همه چیز را تحت تأثیر قرار داده است. ارتباطات شبکه‌ای به مثابه اساس فعالیت ارتباط انسان، در حال دگرگون ساختن تمام ارتباطات انسانی است. عوامل عاطفی و شخصیتی مانند میزان احساس تنهایی که هر یک ما در درون خودمان احساس می‌کنیم می‌تواند بر روی نوع رفتار ما در روابط بین فردی و هم‌چنین راه‌های انتخابی برای شکل‌گیری این روابط تأثیر مهمی داشته باشد. با توجه به اینکه احساس تنهایی بر روی رفتارهای فردی و بین فردی بسیار تأثیرگذار است و امروزه از جمله عواملی است که برای پیش‌بینی رفتار انسان در موقعیت‌های مختلف به کار برده می‌شود و از طرفی استفاده از اینترنت و به دنبال آن استفاده از شبکه‌های اجتماعی به‌خصوص در بین جوانان و نوجوانان سراسر جهان و از جمله ایران به سرعت رو به افزایش است؛ به‌طوری‌که این روزها به‌عنوان پرکاربردترین سایت‌های اینترنتی معرفی می‌شوند. بررسی عواملی همچون احساس تنهایی می‌تواند ما را در شناخت بیشتر کاربرهای این شبکه‌ها کمک کند. تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر زندگی مردم مورد اذعان همه افراد جامعه است؛ شبکه‌های اجتماعی در چند سال گذشته روند نامطلوبی در زندگی مردم داشته‌اند تا جایی که برخی

از استفاده‌کنندگان به‌عنوان معتادان شبکه‌های اجتماعی یاد می‌شوند. برخی از استفاده‌کنندگان از شبکه‌های اجتماعی تا جایی پیش رفته‌اند که زندگی خانوادگی آن‌ها تحت تأثیر قرار گرفته و مشکلاتی برای آن‌ها به وجود آمده است و گاهی نیز زندگی برخی افراد در اثر استفاده از این شبکه‌ها به مرز و جدایی و طلاق رسیده است. با توجه به اهمیت فضای مجازی در توسعه جوامع آسیب‌های جدی وجود دارد که ضروری است به ریشه‌یابی آن پرداخت. شناخت این عوامل کمک خواهد کرد تا بتوانیم تأثیرات مثبت سایت‌های اجتماعی را در بین کاربران آن افزایش دهیم. همچنین تلاش کنیم تا تأثیرات منفی آن را با حذف این عوامل کاهش دهیم (رستمی و فرح‌بخش، ۱۳۹۶). پژوهش حاضر، با هدف بررسی رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با احساس تنهایی و خیانت زناشویی در دانشجویان انجام شد.

نتایج فرضیه اول پژوهش نشان داد که بین متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با احساس تنهایی، $r = 0/06$ رابطه معنی‌داری وجود نداشت ($P > 0/01$). نتایج مربوط به فرضیه اول با پژوهش جس (۲۰۱۸) و رعنائی و همکاران (۲۰۱۶) هماهنگ و همسوست و با پژوهش منصوری (۱۳۹۶)، حیدریان (۱۳۹۶)، حسینوند و سواری (۱۳۹۵)، میلو سویچ و همکاران (۲۰۱۴) و دایگو و همکاران (۲۰۱۳) ناهمسو است. در تبیین این فرضیه می‌توان گفت نتایج پژوهش رستمی (۱۳۹۱) نشان داد که بین ویژگی‌های شخصیتی، سلامت روان و احساس تنهایی در بین دانشجویان عضو و غیر عضو در فیس بوک تفاوت معناداری وجود ندارد. همچنین پژوهش جس (۲۰۱۸) نشان داد که در مجموعه ۵۱ درصد از مردم ادعا می‌کنند که احساس افسردگی یا تنهایی نداشتند. به این معنی که تقریباً نیمی از پاسخ‌دهندگان حداقل در برخی موارد احساس افسردگی و تنهایی دارند. یافته‌های تحقیق نشان داد افرادی که درآمد بیشتری دارند کمتر احساس افسردگی و تنهایی می‌کنند. کاربرد سایت‌های رسانه‌های اجتماعی باعث افزایش احساس افسردگی و تنهایی نمی‌شود.

برگر^۱ (۱۹۹۳) یکی از عوامل ایجاد احساس تنهایی را سنجش منفی خود و دیگران می‌داند. او می‌گوید افرادی که احساس تنهایی می‌کنند احتمالاً در سنجش خود و دیگران هنگام رویارویی بین فردی، خیلی سفت و سخت عمل می‌کنند. افرادی که در احساس تنهایی نمره بالایی می‌گیرند حاضرند ثابت کنند که دیگران آن‌ها را دوست ندارند. وقتی آن‌ها

خودشان خود را قبول ندارند، چطور دیگران باید آن‌ها را قبول داشته باشند؟ این انتظارات منفی همچنین ممکن است که افراد تنها را به اینجا بکشاند که هر نشانه کوچکی را به عنوان طرد تفسیر کنند. این دیدگاه منفی درباره تعاملات اجتماعی می‌تواند توجیه‌کننده مشکل آن‌ها در دوست‌یابی باشد. با توجه به این دیدگاه به آسانی می‌توان دریافت که افرادی که احساس تنهایی می‌کنند به دلیل نوعی نگاه منفی که در مورد افراد دیگر نسبت به خود دارند کمتر از افرادی که احساس تنهایی نمی‌کنند به استفاده از شبکه اجتماعی مجازی پردازند؛ چرا که این محیط یک محیط اجتماعی است که افراد را به برقراری روابط جدید در آن می‌پردازند و با توجه به افرادی که احساس تنهایی می‌کنند تصور می‌کنند که دیگران نگاه خوبی نسبت به آن‌ها ندارند و در واقع آن‌ها را دوست ندارند کمتر تمایل به برقراری رابطه دارند و در نتیجه به میزان کمتر از شبکه‌های اجتماعی مجازی استفاده می‌کنند. علت ناهمسو بودن پژوهش حاضر با این پژوهش‌ها را می‌توان تفاوت جنسیتی، فرهنگی و موقعیت اجتماعی عنوان داشت.

نتایج فرضیه دوم پژوهش نشان داد بین متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با هر دو مؤلفه احساس تنهایی رابطه معنی‌داری مشاهده نشد ($P < 0/05$). نتایج مربوط به فرضیه دوم پژوهش با پژوهش جس (۲۰۱۸) و رعنائی و همکاران (۲۰۱۶) همسو و با پژوهش میلسویچ و همکاران (۲۰۱۴) ناهمسو است. در تبیین فرضیه دوم پژوهش می‌توان گفت نتایج پژوهش رعنائی و همکاران (۲۰۱۶) نشان داد تفاوت معنی‌داری در زمان صرف شده در سایت‌های شبکه اجتماعی و همچنین دلایل استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی وجود ندارد؛ اما رفتارهای اینترنتی نشان داد یک تفاوت معنی‌داری بین افرادی که تنها هستند و افرادی که تنها نیستند وجود دارد.

با توجه به سنخ‌نگاری ویس^۱ (۱۹۷۳) از احساس تنهایی و تمایز بین احساس تنهایی عاطفی (فقدان صمیمیت و نزدیکی عاطفی با دیگران) و احساس تنهایی اجتماعی (فقدان روابط و شبکه‌های اجتماعی)، به نظر می‌رسد که مکانیزم احساس تنهایی در استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی متفاوت باشد (رایان و زنوس^۲، ۲۰۱۱). همان‌طور که اشاره شد، افراد برای کاهش سطح تنهایی خود را درگیر رفتارهای اجتماعی در اینترنت می‌کنند. رایان

---

1. Weiss
2. Ryan & Xenos

و زنوس (۲۰۱۱) نشان دادند افرادی که احساس تنهایی خانوادگی دارند بیشتر کاربر فضای مجازی هستند و از نظر احساس تنهایی اجتماعی و عاطفی این رابطه دیده نشد و این پیش‌بینی که غیر کاربران فضای مجازی احساس تنهایی بالاتری دارند فقط در مورد احساس تنهایی اجتماعی تأیید شده است و این نتیجه قابل قبول است؛ زیرا افرادی که در شبکه‌های کوچک اجتماعی حضور داشته باشند انگیزه کمتری برای استفاده از فضای مجازی دارند. از آنجایی که انسان موجودی اجتماعی است و بدون این خصیصه زندگی قابل تصور نیست، طبیعی است اگر به هر دلیلی در دنیای واقعی نتواند با دیگران رابطه برقرار کند بهترین راه حضور در اجتماع به صورت مجازی و با استفاده از شبکه‌های اجتماعی است. افرادی که احساس تنهایی می‌کنند از طریق فضاهاى مجازی خود را درگیر رفتارهای اجتماعی می‌کنند و از آن به عنوان ابزاری برای عیب‌پوشی استفاده می‌کنند. فضای مجازی به عنوان راه‌حلی برای گسترش روابط اجتماعی افراد تنها است و نیاز افراد تنها به پیوندجویی با دیگران را برطرف می‌کند و این نیاز به پیوندجویی منجر به اعتیاد به اینترنت و فضاهاى مجازی می‌شود؛ علت ناهمسو بودن با این پژوهش میلوسویچ و همکاران (۲۰۱۴) را می‌توان تفاوت بین فرهنگ و موقعیت اجتماعی نمونه‌های پژوهشی عنوان داشت.

نتایج فرضیه سوم پژوهش نشان داد بین دو متغیر خیانت زناشویی با متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با $r=0/41$ رابطه مثبت و معنی‌دار دارد. ($P<0/01$). نتایج پژوهش با پژوهش مقدم (۱۳۹۵)، پرتو و موسوی (۱۳۹۴)، راسل و کلیتون (۲۰۱۴)، نورتون و همکاران (۲۰۱۴) و نوئل (۲۰۱۲) همسو است. در تبیین فرضیه سوم پژوهش می‌توان گفت رسانه‌ها و شبکه‌های مجازی همانند فیس بوک، توئیتر، اینستاگرام و ..... امروزه تبدیل به وسیله ابتدائی ارتباط در اکثر کشورها شده است و افراد ساعات زیادی از روز را در این شبکه‌ها می‌گذرانند. این شبکه‌ها علاوه بر مزایایی که دارد، معایب بی‌شماری را نیز داراست. متأسفانه عدم فرهنگ‌سازی مناسب در مورد استفاده از این شبکه‌ها، آسیب‌های جدی را متوجه افراد به‌ویژه کانون گرم خانواده‌ها کرده است. مهم‌ترین این آسیب‌ها که ضربه بر پیکره جامعه وارد می‌نماید، افزایش آمار طلاق در بین زوجین به دلیل سردی روابط بین آن‌ها و بعضاً روابط فرازناشویی و خیانت زوجین است. کاهش تعاملات زوجین به دلیل گذراندن ساعات زیادی از روز در این شبکه‌ها، باعث سردی روابط بین آنان و عدم توجه به نیازهای یکدیگر شده و تنش‌های عاطفی و جنسی بین آنان را دامن می‌زند. همچنین

ممکن است یکی از طرفین درگیر روابط عاطفی با فرد دیگری شده و حضور در این شبکه‌ها نقطه آغاز سوءاستفاده از اعتماد طرف مقابل و خیانت عاطفی و در شکل عمیق‌تر آن، خیانت فیزیکی به همسر است. زندگی خانوادگی با خطراتی گره خورده است که استمرار حیات خانوادگی و سلامت خانواده را مختل می‌کنند. یکی از این خطرهای وفایی در زناشویی است که مشکلات زیادی را در پی دارد (لودو و همکاران، ۲۰۱۳).

انسان موجودی پیچیده و دارای ابعاد مختلفی است که عوامل مختلفی به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر روی رفتارها و عملکردهای او تأثیر خواهند داشت. روان‌شناسان معتقدند که رفتاری که هر فرد از خود نشان می‌دهد تحت تأثیر عوامل مهمی همچون عوامل محیطی، عاطفی و شخصیتی است. یکی از عواملی که می‌تواند بر روی رفتارهای ما و شیوه و میزان برقراری ارتباط ما با افراد دیگر تأثیرگذار باشد میزان تنهایی است که هر یک از ما احساس می‌کنیم. قاعدتاً استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی تحت تأثیر این عوامل قرار دارند. انسان در قرن معاصر، با دنیای جدیدی به نام فضای مجازی مواجه شده، که از ویژگی‌های متمایزی با دنیای واقعی برخوردار است. فضای مجازی توانمندی‌هایی برای پیشبرد بهینه امور در اختیار دارد که بشر را قادر می‌کند تا از آن در عرصه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، صنعتی، بهداشت و درمان و حتی نظامی استفاده ببرد؛ درعین حال آنچه مسلم است این است که بهره‌برداری صحیح و سودمند از این فضا مستلزم رعایت هنجارهایی است که تخطی از آن‌ها می‌تواند باعث آسیب‌هایی شود. کسانی که به این فضا پا می‌گذارند، اگر آموزش‌های صحیحی نینند، ابتلاء به آسیب‌هایی جبران‌ناپذیر شخصی، اجتماعی و خانوادگی غیرقابل اجتناب خواهد بود. به عبارت دیگر گروه دوستان و شبکه‌های اجتماعی، خود منبعی برای سوق دادن فرد به استفاده بیشتر از اینترنت هستند. بنابراین، اینترنت تنها به‌عنوان شیوه‌ای مقابله‌ای با احساس تنهایی خانوادگی و خلأ عاطفی ایجادشده از جانب خانواده عمل می‌کند نه احساس تنهایی اجتماعی. اگر از آن‌ها استفاده درست شود، این شبکه‌ها می‌توانند محیطی مناسب برای ارتباطات اجتماعی فراهم کنند. شبکه‌های اجتماعی، جدا از پیامدهای منفی که برای افراد مجرد دارد باعث بروز مشکلات عمده‌تری در افراد متأهل و زندگی زناشویی آنان شده است. زنان و مردان متأهل به‌جای آنکه اوقات آزاد خود را

صرف خانواده و همسر و یا فرزندان خود بکنند، دائم در شبکه‌ها و فضای مجازی پرسه می‌زنند. این رفتار به مرور باعث بروز مشکلات زناشویی می‌شود. البته شرایط، زمانی بحرانی‌تر می‌شود که افراد متأهل به برقراری ارتباط مداوم با افرادی از جنس مخالف می‌پردازند. افراد معتقدند چون ارتباط رودررویی در این فضا وجود ندارد و احتمالاً هرگز یکدیگر را ملاقات نمی‌کنند، لذا این ارتباط بلا مانع و خالی از اشکال است در حالی که شکل گرفتن روابط عاطفی و جنسی در خصوص هر یک از زوجین در اینترنت می‌تواند به جدایی همسران از یکدیگر بیانجامد. این رفتار نوعی «خیانت» محسوب شده و یا می‌تواند منجر به کاهش رضایت زناشویی شود (اعتصامی پور، ۱۳۹۵). یکی از آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی کاهش رضایت زناشویی و افزایش خیانت زناشویی است. راه مقابله با آسیب‌های ناشی از شبکه‌های اجتماعی و ممانعت از شکل‌گیری تضاد الگوها و ارزش‌های سنتی و مدرن بین زوجین آن است که خانواده‌ها خود به شناخت دقیق الگوها و ارزش‌های مهم موجود بپردازند و نحوه درست استفاده کردن از شبکه‌های اجتماعی را به فرزندان و جوانان خود بیاموزند و با توجه به نفوذ قابل توجه نهاد خانواده در انتقال هنجارها و ارزش‌ها، با استفاده از سبک انتقالی درونی سازی و متقاعد کردن، به صورت ملایم، چنین سبکی را در انتقال الگوهای مورد نظرشان مدنظر داشته باشند. زوجین را به استفاده درست و به اندازه از شبکه‌های اجتماعی و دنیای مجازی برای افزایش رضایت زناشویی تشویق کنیم و آن‌ها را از خطرات و تهدیدهای شبکه اجتماعی و دنیای مجازی آگاه کنیم و شبکه‌های اجتماعی سالم و علمی را ایجاد و راه‌اندازی کنیم. با توجه به اهمیت حیاتی خانواده، یکی از شیوه‌های مقابله با تهدیدات فضای مجازی، تقویت مبانی خانواده است. تسهیل ازدواج جوانان، تقویت شرایط اقتصادی خانواده‌ها، افزایش آگاهی‌های خانواده، بستر سازی برای تحکیم ارزش‌های دینی می‌تواند در تقویت مبانی خانواده مؤثر باشد.

منابع

- اعتصامی پور، راضیه. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر مهارت‌های ارتباطی و رضایت‌مندی زناشویی، دومین همایش ملی سبک زندگی و خانواده پایدار، ۸-۱.
- پرتو، زهرا و سید ولی‌الله، موسوی. (۱۳۹۴). تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی (اینترنت و تلفن همراه) و شبکه‌های تلویزیونی خارج از کشور (ماهواره) بر میزان

رضایت، سازگاری و صمیمیت زناشویی دانشجویان متأهل، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت.

پور میدانی، سمیع؛ نوری، ابوالقاسم و سید شفتی، عباس. (۱۳۹۳). رابطه سبک زندگی با رضایت زناشویی، فصلنامه خانواده‌پژوهی، دوره ۱۰، شماره ۳۹، ۳۳۱-۳۳۴.

حسینوند پروانه و سواری کریم. (۱۳۹۷). مقایسه ویژگی‌های شخصیتی و احساس تنهایی دانشجویان کاربر و غیرکاربر شبکه‌های اجتماعی. روان‌شناسی بالینی و شخصیت (دانشور رفتار)،

<http://cpap.shahed.ac.ir/article-1-282-1-fa.html>

حیدریان، خاطره. (۱۳۹۶). رابطه بین میزان و نحوه استفاده از شبکه‌های اجتماعی، بلوغ زودرس، احساس تنهایی، ارتباط با جنس مخالف و عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان دختر متوسطه اول شهرستان آبدانان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.

رتبه جهانی ایران در شاخص توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات در سال ۲۰۱۶ قابل دیدن

در سایت [Http://www.mehrnews.com/news/4013904](http://www.mehrnews.com/news/4013904)

رستمی، سودابه و فرح بخش، کیومرث. (۱۳۹۶). نقش احساس تنهایی در میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی، اولین همایش ملی علوم اجتماعی، علوم تربیتی، روانشناسی و امنیت اجتماعی، تهران، دانشگاه آل‌طه - معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری کل استان البرز، https://www.civilica.com/Paper-SPES01-SPES01_298.html

رستمی، سودابه. (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی، سلامت روان، احساس تنهایی با میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی (مطالعه موردی فیس بوک) در بین دانشجویان شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.

سلیمانی، مجید. (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی تلفن همراه با اهمال کاری تحصیلی، احساس تنهایی و سلامت روان در دانش‌آموزان پسر سوم دبیرستان شهر قم، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی تهران، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.

صادقی موحد، فریبا؛ فرجی، رباب و شیخ نورانی، مریم. (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر اعتیاد به اینترنت و احساس تنهایی در دانش آموزان. هفتمین همایش بین‌المللی روانپزشکی کودک و نوجوان، ۲۳ تا ۲۴ اردیبهشت ۱۳۹۴، ایران، تهران.

فتحی، سروش؛ وثوقی، منصور و سلمانی، گودرز. (۱۳۹۳). بررسی رابطه مصرف شبکه‌های اجتماعی مجازی با سبک زندگی جوانان، فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی جوانان، سال چهارم، شماره سیزدهم، صفحات ۸۸-۶۹.

فرهادی نیا، مسعود؛ ملکشاهی، فریده؛ جلیوند، مانیا؛ فروغی، سعید و رضائی، سیمین. (۱۳۹۴). بررسی ارتباط بین اعتیاد به اینترنت و سلامت عمومی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان، فصلنامه علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی لرستان، دوره هفدهم، شماره چهارم، ۷۲-۶۱.

قاسمی، بهزاد؛ رنجبر سودجانی، یوسف و شریفی، کبری. (۱۳۹۶). نقش عملکرد جنسی و تجربه شکست عاطفی در گرایش زوجین به روابط فرازناشویی، فصلنامه رویش روانشناسی، شماره ۱، شماره پیاپی ۱۸، ۶۸-۴۶.

کمال جو، علی؛ نریمانی، محمد؛ عطادوخت، اکبر و ابوالقاسمی، عباس. (۱۳۹۵). پیش‌بینی روابط فرازناشویی بر اساس هوش معنوی، هوش اخلاقی، رضایت زناشویی و استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با نقش تعدیل‌کنندگی جنسیت، مجله مشاوره و روان‌درمانی خانواده، ۶، ۲: ۶۷-۳۹.

مجردی، وحید؛ اسلامی، علی و جمال، سعید. (۱۳۹۳). بررسی وضعیت استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بین دانشجویان استان خراسان شمالی، فصلنامه دانش انتظامی خراسان شمالی، صص ۹۹-۸۵.

محمدیان، مرضیه. (۱۳۹۱). مقایسه اضطراب اجتماعی و احساس تنهایی در کاربران اینترنت، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده امور اقتصادی.

مدرسی، فریبا؛ زاهدیان، سیدحسین و هاشمی محمد آبادی، نذیر. (۱۳۹۳). تراز سازگاری زناشویی و کیفیت عشق در متقاضیان دارای سابقه خیانت زناشویی و فاقد سابقه خیانت

زناشویی، ارمغان دانش، مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی یاسوج، دوره ۱۹، شماره ۱.

مرامی، ساناز و خادمی، علی. (۱۳۹۲). پیش‌بینی خیانت زناشویی بر اساس مؤلفه‌های هوش هیجانی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات آذربایجان.

مغنی زاده، زهرا و وفایی نجار، علی. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین سبک‌های دلبستگی با اعتیاد به اینترنت در دانشجویان، مجله اصول بهداشت روانی، سال ۱۸(۴)، ۶-۲۲۰.

مقدم، کبری. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر حضور زنان متأهل در شبکه‌های اجتماعی بر رضایت زناشویی زوجین (مطالعه موردی زنان متأهل شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی).

منصوری، مرتضی. (۱۳۹۶). نقش میانجیگر احساس تنهایی در رابطه بین سرمایه اجتماعی و گرایش به شبکه اجتماعی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر قدس، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.

Asher, S. R., Hymel, S., & Renshaw, P. D. (1984). Loneliness in children. *Child development*, 1456-1464.

Bagarozzi Sr, D. A. (2007). Understanding and treating marital infidelity: A multidimensional model. *The American Journal of Family Therapy*, 36(1), 1-17.

Burger, J.M. (1993). "Personality theories. New York: Wadsworth inc." (3rd ed.) Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.

Clayton, R. B. (2014). The third wheel: The impact of Twitter use on relationship infidelity and divorce. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 17(7), 425-430.

Crane, R. M. (2005). *Social distance and loneliness as they relate to headphones used with portable audio technology* (Doctoral dissertation, Humboldt State University).

Crane, R. M. (2005). "Social distance and loneliness as they related to headphones used with portable audio technology." Unpublished M.A. dissertation, Faculty of Humboldt State University Psychology and Counseling, pp 5-12.

Duygu. (2013). Mutlu bayraktar, Elif, Polat hopcan, Sinan, Hopcan, (2013). "Adoption of Social Networks and loneliness situations of candidate teachers", Sayt, pp.35-45.

Esmaili kia M. Golzari M. & Sohrabi F. (2013). The Effectiveness if Teaching Stress-coping Strategies to Enhance Marital Satisfaction of women after partners` Extramarital Affairs. *Procedia -social and behavior sciences*, 84(2013), 70-75.

- Gordon, K. C., Baucom, D. H., & Snyder, D. K. (2004). An integrative intervention for promoting recovery from extramarital affairs. *Journal of Marital and Family Therapy*, 30(2), 213-231.
- Hansen, D., Shneiderman, B., & Smith, M. A. (2010). *Analyzing social media networks with NodeXL: Insights from a connected world*. Morgan Kaufmann.
- Horowitz, L. M., & de Sales French, R. (1979). Interpersonal problems of people who describe themselves as lonely. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 47(4), 762.
- Jensen, S. (2018). Social Media Usage: The Impact on Feelings of Depression or Loneliness.
- Kazemi, M. S., & Javid, M. M. (2015). Effect of infidelity therapy on improving mental health of betrayed women. *International Journal of Psychology and Counselling*, 7(2), 24-28.
- Krause-Parello, C. A. (2008). Loneliness in the school setting. *The journal of school nursing*, 24(2), 66-70.
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukophadhyay, T., & Scherlis, W. (1998). Internet paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological well-being?. *American psychologist*, 53(9), 1017.
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukophadhyay, T., & Scherlis, W. (1998). Internet paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological well-being?. *American psychologist*, 53(9), 1017.
- Loudová, I., Janiš, K., & Haviger, J. (2013). Infidelity as a Threatening Factor to the Existence of the Family. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 106, 1462-1469.
- Milošević-Đorđević, J. S., & Žeželj, I. L. (2014). Psychological predictors of addictive social networking sites use: The case of Serbia. *Computers in Human Behavior*, 32, 229-234.
- Norton, A. M., & Baptist, J. (2014). Couple boundaries for social networking in middle adulthood: Associations of trust and satisfaction. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 8(4).
- Peplau, L. A., & Perlman, D. (1982). Perspectives on loneliness. *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy*, 1-20.
- Ranaeiy, S., Taghavi, M. R., & Goodarzi, M. A. (2016). The effect of loneliness on social networking sites use and its related behaviors. *Global journal of health science*, 8(8), 162.
- Rheingold, H. (1993). *The Virtual Communication: Homesteading on the Electronic Frontier*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Ryan, T., & Xenos, S. (2011). Who uses Facebook? An investigation into the relationship between the Big Five, shyness, narcissism, loneliness, and Facebook usage. *Computers in human behavior*, 27(5), 1658-1664.
- Turkle, S. (1995). *Life on the screen: Identity in the age of the Internet*. London: Phoenix.

- Vellymalay, S. K. N. (2010). Loneliness and Social Dissatisfaction among Preschool Children/SOLITUDE ET INSATISFACTION SOCIALE PARMY LES ENFANTS D'AGE PRESOLAIRE. *Canadian Social Science*, 6(4), 167.
- Weiss, R. S. (1973). Loneliness: The experience of emotional and social isolation.
- Zeitel-Bank, N., & Tat, U. (2014). Social media and its effects on individuals and social systems. *Journal Management, Knowledge, And Learning*.